

<https://decentralization.gov.ua/news/12639>.

15. Політична карта Тернопільської області [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: https://www.oporaua.org/article/vybory/parlamentski-vybory/political_map19/19646-politichna-karta-ternopils-koyi-oblasti.

16. Про затвердження перспективного плану формування територій громад Тернопільської області [Електронний ресурс]. Режим доступу: /Офіційний веб-портал Верховної Ради України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1391-2015-%D1%80#Text>.

17. Про затвердження перспективного плану формування територій громад Тернопільської області [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-zatverdzhennya-perspektivnogo-a482r>.

18. Про звернення до Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України щодо підтримки нового проекту адміністративного поділу Тернопільської області в складі шести районів (в тому числі Буцацького) [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.buchachrada.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2498%3A1087-19062020&catid=98%3A2020-03-19-08-51-02&Itemid=158.

19. Реформа децентралізації [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/efektivne-vryaduvannya/reforma-decentralizaciyi>

20. Формування нових районів дозволить вирішити ряд хронічних проблем [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/news/12424>.

21. Чи зникне Тернопільська область з мапи України? [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://trvamu.blogspot.com/2011/07/blog-post.html>.

Держило О.

магістрантка II курсу

спеціальності 106 Географія

Науковий керівник – викл. Задворний С. І.

ГЕОГРАФІЯ ЗАМКОВИХ СПОРУД ЗАХІДНОГО ПОДІЛЛЯ

Сучасна історико-архітектурна спадщина України загалом і Західного Поділля зокрема є цінним туристичним ресурсом. До неї відносяться замки, фортеці, палаци, церкви, собори, монастирі, побудовані в оборонному характері. Тернопільська область відноситься до депресивних з багатьох позицій, а тому замкові атракції і сьогодні, і в майбутньому можуть слугувати серйозним джерелом фінансових, а можливо і валютних надходжень для краю. З цих позицій наше магістерське дослідження можна вважати своєчасним та актуальним.

Геопросторовий аналіз туристичного використання оборонних споруд на території Тернопільської області знайшов своє відображення в дослідженнях К. Д. Дударчук, А. В. Кузишина, Т. О. Черешнюка, Р. В. Підставки, Т. І. Шпарага, А. А. Поворозник.

Предметом нашого дослідження є географія замкових споруд Західного Поділля в межах Тернопільської області з позиції суспільної географії. На нашу думку, їх варто оцінювати з позиції атрактивності.

Атрактивність не є новітнім явищем в науці. Цей термін поступово

входить в науковий світогляд для означення цілої суми явищ, в першу чергу – естетично-задовільневого характеру.

Традиційно атракцію визначають як притягання, потяг до чогось через його особистісні риси. Поряд з цим тлумаченням, атракція визначається як характеристика об'єкта, яка викликає у людей певну реакцію зближення, притягання.

В туристичній сфері, особливо в пізнавальному туризмі атракційність дозволяє обґрунтувати цікавість до об'єкта. Психологічний аналіз туристів дозволяє ділити туристів за показниками їх зацікавленості. Старовина, втілена в якихось формах матеріально прояву – картини, архітектурні споруди, пам'ятні місця, дуже часто можуть служити об'єктами притягання (їх можна ще визначити як ядра тяжіння). Безумовно, що рівень збереженості, доступності буде пропорційним рівню відвідуваності конкретного об'єкта.

Якщо співставляти відомість, інформаційність про привабливі об'єкти туристичного спрямування України та інших, в першу чергу європейських країн, то наша держава суттєво програє в цьому плані. Це пов'язано не стільки з показником збереженості чи відтвореності певних об'єктів, як із зниженням інформаційності суспільства про даний об'єкт. Відповідно, знижується життєва позиція суспільства по відношенню до цього об'єкту – про нього мало знають, він не рекламується, а тому має звужене коло об'єктивного сприйняття. Це вносить свої корективи в замовчуваність історії, розташування, інформаційності об'єкту. Сьогодні в Україні викликають інтерес найбільш збережені оборонні споруди, яких не так багато, в той час як решта об'єктів продовжують занепадати через свої нерозрекламованість, невідомість. Зрозуміло, що такий підхід погіршує перспективу такого об'єкту на відродження, а відповідно – на подальше використання, реставрацію, зацікавлення з боку інвесторів тощо. Традиційно, коли говорять про історію країни чи окремої її території, акцентують увагу на матеріальних пам'ятках того часу. Саме замкові споруди можуть бути символом, брендом відповідної епохи чи періоду. Але вони мають мати широке інформаційне значення – бути відомими, а відповідно – виконувати роль атракційних, притягальних об'єктів.

Тому емоційне сприйняття об'єкта має вирішальне значення для означення його як привабливого, атракційного. Тернопільська область, як найзахідніша частина Поділля може втілювати свою атракційність в спорудах оборонного характеру.

Загалом, в межах Тернопільського обласного регіону за підрахунками різних вчених є від 120 до 140 оборонних споруд різного характеру, функціонального призначення та віку. Більшість з них є

дослідженими, та можуть стати цікавими туристичними об'єктами за умови розвитку достатньої туристської соціальної інфраструктури. І на закінчення варто погодитись з думкою О. В. Лесика, який виділяв в межах Тернопільської області чотири категорії оборонних споруд [4]:

– Категорія «А» – замки і фортеці придатні для використання під історико-архітектурні музеї і заповідники – Тербовля, монастирі василіян у Червоногороді; під історико-архітектурні заповідники та музеї варто використовувати найцінніші замкові й монастирські ансамблі в комплексі з іншими пам'ятками історії та культури, мальовничими навколишніми ландшафтами. Названі архітектурно-територіальні комплекси відводять під національні історико-культурні заповідники. В окремих пам'ятках архітектури цих заповідників можуть влаштовуватися різноманітні музеї, а частина території та архітектурної спадщини може бути відведена під заклади анімаційно-ремісничого, сувенірно-торгового, нічліжного й гастрономічного призначення;

– Категорія «Б» – замки і фортеці придатні для використання під заклади відпочинку і туризму (тематичні готелі, лицарські ресторани, відпочинкові пансіонати, турбази з умовами будівництва спальних корпусів, туристичні притулки тощо) – замок у Збаражі; частина приміщень монастирів у Гусятині, замок в Поморянах, замки в Золотому Потоці, Сидорові, Микулинцях; пам'ятки архітектури, біля яких можна будувати турбази, готелі, відпочинкові пансіонати – це замки і монастирі, що використовуються з іншою метою, але знаходяться в рекреаційно привабливих ландшафтах і, таким чином, здатні виступати як «ядра» організації сучасних територіальних рекреаційних систем;

– Категорія «В» – замки, фортеці і монастирі, придатні для часткового туристично-краєзнавчого використання (з відведенням частин приміщень під міні-готелі і подібні заклади) – замки в Скалі-Подільській, Скалаті, Долині, монастирі у Бережанах.

До замків і монастирів категорії «Г» віднесено численні пам'ятки, що використовуються під історико-архітектурні заповідники, різні музеї, навчальні заклади, санаторії, інтернати, хоспіси, культосвітні установи, а також діючі монастирські комплекси.

За своєю архітектурною та функціональною рисою оборонні споруди потребують певного групування. Критеріями такого групування є форма, розміри та ймовірний оборонний потенціал твердині.

Перша категорія охоплює оборонні архітектурні об'єкти, пріоритетним завданням яких є захисна архітектура з широкими мурами та надійними вежами. Для таких архітектурних об'єктів облаштування

помешкань має другорядне значення. Традиційно зелені насадження в поблизу таких споруд знищувалися. Це ставило собі за мету підкреслити неприступність споруди. Прикладом такого типу оборонної архітектури в області можуть бути замки в Кременці та Сидорові.

Друга категорія оборонних споруд є більш представницькою. В її архітектурі паритетно поєднувалися завдання комфортності проживання та обороноздатності. Характерними рисами таких архітектурних пам'яток є елементи естетичного оздоблення – помпезні в'їзді брами, оздоблені родовими гербами, архітектурно досконалі сторожові вежі тощо. До цього типу належали замки на території Тернопільської області у Бучачі, Збаражі, Бережанах і смт Залізцях.

І на кінець третя категорія – комплексне розміщення споруд оборонного характеру в межах певної частини одного населеного пункту. Часто такий оборонний комплекс охоплював сторожові вежі, церкви, побудовані в оборонному стилі, палацові комплекси, які були обнесені земляним валом з водою або муром. Прикладом може бути село Новосілка Заліщицького району.

Таким чином, в Тернопільській області представлено всі категорії оборонних споруд, а тому є всі умови для розвитку замкового туризму. За умови проведення правильної регіональної політики туристичного спрямування, відповідної рекламної кампанії щодо просування відповідного туристичного продукту є можливість розвитку цих атракцій як важливого територіального об'єкту.

Сьогодні замкові споруди стикаються з процесами трансформації під впливом появи нових технологій та зростаючих очікувань та потреб сучасних відвідувачів. Процеси економічних перетворень, які в найменшій мірі торкаються питання відродження історичної спадщини пов'язані з поступовою тенденцією скорочення державного фінансування музеїв на практиці, означають, що музейні працівники мають бути все більш винахідливими та творчими у своїй роботі.

Список використаних джерел

1. Дударчук К. Д., Сватко, Н.М. Оборонні споруди Придністер'я – основа для розвитку замкового туризму. Замковий туризм Тернопільської області: проблеми та перспективи розвитку. 2012, 33-36.
2. Кузишин А.В. Перспективи розвитку замкового туризму в Тернопільській області. Вісник наукових досліджень. 2008, 11, Част. 2. Тернопіль: Редакційно-видавничий відділ Галицького інституту ім. В. Черновола, 179-186.
3. Кузишин А.В., Черешнюк Т.О. Суспільно-географічна оцінка історико-архітектурних ресурсів оборонного спрямування (на прикладі Тернопільської області) // Наукові записки ТНПУ. Серія: Географія. – Тернопіль: СМП «Тайп», 2020. – № 1 (48). – С. 91-98.
4. Лесик О.В. Замки та монастирі України. / О.В. Лесик . – Львів: Світ, 1993. – 175 с.
5. Мацюк, О.Я. Замки і фортеці Західної України. Історичні мандрівки. Львів: Центр

Європи.

6. Рутинський, М.Й. Замковий туризм в Україні. Географія пам'яток фортифікаційного зодчества та перспективи їх туристичного відродження. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 432 с.

7. Підставка, Р.В. Замковий та релігійний туризм Придністер'я: Язловець. Туристичні ресурси як чинник розвитку території. 2012, 51-57.

8. Черешнюк Т.О. Використання оборонних споруд Тернопільського Подністер'я в організації практик для студентів спеціальності «Туризм». Природничо-гуманітарні аспекти вдосконалення практичної підготовки майбутніх фахівців: Матеріали навчально-методичного семінару. – Тернопіль: Вектор, 2017, 55-57.

9. Черешнюк Т.О. Історико-архітектурні ресурси як основа культурологічного розвитку регіону. Географія, картографія, географічна освіта: історія, методологія, практика. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Чернівці, 21-22 травня 2020 р.) / Гол. ред. колегії В.П. Руденко. – Чернівці: ЧНУ імені Ю. Федьковича, 2020. – С. 342-346.

10. Шпарага, Т.І., Поворозник, А.А. Кластер замкового туризму Тернопільської області. Економічна та соціальна географія. 2013. Вип. 2 (67). 191-200.

Дубчак І.

магістрантка II курсу

спеціальності 106 Географія

Науковий керівник – доц. Питуляк М. В.

ПРИРОДНІ ТА ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНІ РЕСУРСИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ У РІВНЕНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Для сучасного етапу суспільного розвитку характерне зростання ролі рекреації в процесі відновлення сил людини. Сьогодні вона впливає не тільки на відновлення робочої сили, а й на людину в цілому. Відновлення робочої сили охоплює комплекс суспільних відносин, пов'язаних з головною відновлювальною силою-людиною. Швидкий розвиток технологій, науково-технічний прогрес вимагають від людей великих затрат енергії, причому дедалі більше відчувається не тільки фізична втома, але і моральний тиск. Для їх усунення необхідне сполучення певних умов та ресурсів, а також організація їх використання.

Одним з вагомих чинників розвитку туризму є туристсько-рекреаційний потенціал регіонів країни. Рівненщина має різноманітні природні рекреаційні ресурси (кліматичні, біологічні, гідрологічні, ландшафтні, джерела мінеральних вод, лікувальні грязі), 3000 пам'яток історії, культури та архітектури, регіон зберіг автентичну історико-культурну спадщину Полісся і Волині, що дозволяє розвивати рекреаційний, історичний, екологічний та інші види туризму [2].

На території області діють 10 музеїв (Березнівський, Дубнівський, Млинівський, Рівненський і Сарненський краєзнавчі, Корецький